

DEBRECENI ÍTÉLŐTÁBLA

Pf.II.20.549/2011/4. szám

A MAGYAR KÖZTÁRSASÁG NEVÉBEN !

A Debreceni Ítéltábla Dr. Kozma Zoltán (cím) és Dr. Szilágyi Sándor (cím) ügyvédek által képviselt H. Község Önkormányzata (cím) felperesnek Dr. Tutsek Zoltán (cím) ügyvéd képviselete mellett a Honvédelmi Minisztérium Fegyverzeti és Hadbiztosi Hivatala által képviselt alperes neve (cím) alperes ellen személyhez fűződő jog sérelme miatt indított perében a Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Bíróság 10.P.20.414/2011/8. sorszám alatt hozott ítélete ellen a felperes részéről 11. sorszám alatt benyújtott fellebbezés és az alperes által Pf.II.20.549/2011/3. sorszám alatt benyújtott csatlakozó fellebbezés folytán meghozta a következő

ítéletet:

Az ítéltábla az elsőfokú bíróság ítéletét részben megváltoztatja, a felperes által az alperesnek fizetendő elsőfokú perköltség összegét 250 000 (kettőszázötvenezer) forint általános forgalmi adót tartalmazó 1 273 632 (egymillió kettőszázhetvenháromezer hatszázharminckettő) forint összegre felemeli.

Kötelezi a felperest, hogy fizessen meg 15 nap alatt az alperesnek 125 500 (egyszázhuszonötezer ötszáz) forint általános forgalmi adót tartalmazó 653 065 (hatszázötvenháromezer hatvanöt) forint fellebbezési eljárási költséget.

Ez ellen az ítélet ellen fellebbezésnek nincs helye.

Indokolás

A felperes a keresetében - az Alkotmány (1949. évi XX. törvény) egyes, valamint a Ptk. 75. §-ának, és a 84. § (1) bekezdése a) és e) pontjainak rendelkezéseire hivatkozva - kérte annak bírói megállapítását, hogy az alperes megsértette az egészséges, zavartalan környezethez fűződő jogát és kérte az alperes kötelezését 110 000 000 forint vagyoni és 300 000 000 forint nem vagyoni kára megfizetésére. Indokai között hivatkozott az

Alkotmánybíróság 996/G/1990. és 28/1994. (V. 20.) számú határozataira, a BDT.2007.1565. szám alatt közzétett eseti döntésre és kifejezetten mögöttes jogszabályként utalt a természet védelméről szóló 1996. évi LIII. törvény (Tvtv.) 81. §-ának, a Ptk. 345. §-ának, a 339. § (1) és a 355. § (1) és (4) bekezdéseinek rendelkezéseire.

A felperes kereseti tényállítása szerint az alperes katonai célú beruházás keretében 2002-2005. között a természetvédelmi jogszabályi előírások megszegésével a T. község közigazgatási területén fekvő K. hegyen, a **...7/2** helyrajzi számú, erdő művelési ágú területen egy 65 méter magas és 20 méter széles katonai célú hírközlési tornyot, lokátort épített a hozzátartozó melléképületekkel. A ..10, ..11 és a **...4/3** helyrajzi számú erdő területeken kialakított továbbá egy 4,8 km hosszú és 5 méter koronaszélességű levezető árokka kiépített 3 méter széles aszfaltutat is. A térség része a zempléni tájvédelmi körzetnek, a „N. 2000” hálózatba bekerült természetvédelmi terület és hagyományos turisztikai célpont. A lokátor felépítése jelentős tájrendezést igényelt, amely helyrehozhatatlan sebet ejtve megbontotta a táj páratlan szépségeiben gazdag és háborítatlan egységét, harmóniáját. A fiatal erdőültetvény letarolásával veszélybe került számtalan élőlény élettere, ritka és védett fajok természetes élőhelye, megsérült a fajdiverzitás, amelynek beláthatatlan következményei lehetnek. Az erdei talaj lehordásával megszűnt továbbá az újraerdősítés feltétele is. A helyi lakosok, választópolgárok már nem tudják élvezni egészséges hegyi környezetüket, gombászás és természetjárás során a lokátor környékén katonai hatósági személyek vegzálásának vannak kitéve. A lokátor a helyben élőket és a községekben üdülőket egyaránt zavarja. A táj vizuális vonzereje csökkent, a létesítmény a helybeliek körében félelmet ébreszt. Az odalátogatók száma visszaesett, amely a **gazdálkodó szervezet** működésére is negatív hatással volt. A munkahelyek és a település lélekszámának csökkenése a felperes normatív önkormányzati támogatását, a turisztikai szolgáltatások iránti kereslet visszaesése pedig a felperes iparúzési- és idegenforgalmi-, valamint kommunális- és gépjármű adó bevételeit csökkentette.

Az alperes ellenkérelmében elsődlegesen a felperes keresetösségi jogának hiányára, másodlagosan a követelés elévülésére hivatkozással a kereset elutasítását kérte. Indokai szerint a hivatkozott személyhez fűződő jog a felperest nem illeti meg, a Tvtv. 81. §-a alapján ugyanis keresetindításra csak az ügyész jogosult. Érdemben pedig egyaránt vitatta a kereset jogalapját, az összecszerűséget, és az okozati összefüggést is.

P.T. az érintett erdőingatlan egyik tulajdonosaként arra hivatkozva kérte beavatkozása megengedését a felperes pernyertességének előmozdítása érdekében, hogy az alperessel szemben hasonló kártérítési igénye van, emiatt a felperes pernyertessége az ő jogérvényesítésére is hatással lenne. Beavatkozóként az alperes szabálytalan területhasználatára és építkezésére kívánt adatokat szolgáltatni.

Az elsőfokú bíróság ítéletében a keresetet és a beavatkozó kérelmét elutasította, a felperest kötelezte az alperes javára 623 630 forint perköltség megfizetésére.

A Ptk. 75. §-ának (1) és (2) bekezdése, a 85. §-ának (1) bekezdése, a Tvtv. 81. §-ának (1) és (4) bekezdése és a 60. §-a valamint a BDT.2005.1145. szám alatt közzétett eseti döntés felhívásával megállapította, hogy a felperes mint jogi személy az egészséghez és az

egészséges zavartalan környezethez fűződő jog megsértésére hivatkozással nem jogosult igényt érvényesíteni. A beavatkozó kérelmét a Ptk. 85. § (1) bekezdésének a felhívásával utasította el, utalva arra, hogy a személyhez fűződő jog megsértése miatti igény csak személyesen érvényesíthető.

A felperes az ítélet ellen benyújtott fellebbezésében annak hatályon kívül helyezését és az elsőfokú bíróságnak a per újabb tárgyalására és újabb határozat hozatalára utasítását kérte. Hangsúlyozta, hogy az igényt jogi személyként saját jogán érvényesítette, a vitában való érdekeltisége, ezáltal aktív perbeli legitimációja alátámasztására a Pp. 3. § (1) bekezdésére hivatkozott. Az őt jogi személyként megillető személyiségi jogként hivatkozott az egészséges és zavartalan környezethez fűződő jogára és a jogsértés miatt őt ért, saját vagyoni és nem vagyoni kárának megtérítését kérte. Hivatkozott arra is, hogy a polgári perekben a jogcímhez kötöttség nem érvényesül, az elsőfokú bíróság ítéletének az indokolásából nem derül ki, hogy a keresetet, különösen a vagyoni kárigényt értékelte-e a deliktualis kártérítési felelősség jogcímén. Eljárási szabálysértésként jelölte meg, hogy az elsőfokú bíróság a beavatkozás iránti kérelemről a Pp. 212. § (1) bekezdésében foglalt megsértésével ítélettel rendelkezett. A fellebbezése eredménytelensége esetére az alperes csatlakozó fellebbezésével érintett elsőfokú ítéleti rendelkezés helybenhagyását indítványozta.

Az alperes a fellebbezési ellenkérelmében az ítélet érdemét illetően annak helyben hagyását kérte, egyben csatlakozó fellebbezést terjesztett elő a javára perköltséget megállapító rendelkezés ellen, melyben a megítélt ügyvédi munkadíj összegszerűségét sérelmezte. Kifogásolta, hogy az elsőfokú bíróság nem indokolta meg a megbízási szerződésben kikötöttől való eltérést, és kérte az elsőfokú ügyvédi munkadíj 1 000 000 forintra való felemelését.

Az ítélet tábla a felperes fellebbezését nem, az alperes csatlakozó fellebbezését azonban alaposnak találta.

Az ítélet tábla a felperest perköltségben marasztaló ítéleti rendelkezés kivételével egyetért az elsőfokú bíróság érdemi döntésével, az ítélet indokolását azonban a fellebbezési érvekre is tekintettel a következők szerint egészíti ki:

A felperes keresetében a Ptk. 84. § (1) bekezdésének a) és e) pontjaiban foglalt jogkövetkezmények alkalmazását kérte a bíróságtól.

A Ptk. 84. § (1) bekezdés a) pontja szerinti objektív és az e) pontjában foglalt kártérítés mint szubjektív személyiségvédelmi eszközöket polgári jogi igényként az érvényesítheti, akit személyhez fűződő jogában megsértenek. E jogkövetkezmények alkalmazásának, e személyiségvédelmi eszközök igénybevételének tehát feltétele valamely személyhez fűződő jog megsértése, azaz a személyiségi jogsérelem.

A személyhez fűződő jogoknak a Ptk. 75. §-ában megfogalmazott védelme abszolút szerkezetű jogviszonyt hoz létre, amelynek alapján a jogosult személyhez fűződő jogait mindenki köteles tiszteletben tartani. E kötelezettség megsértése esetén a jogsértő és a jogosult között relatív szerkezetű jogviszony is létrejön, és a sértett a Ptk. 84. §-ában foglalt jogkövetkezmények alkalmazását követelheti a jogsértővel szemben.

Ezért az elsőfokú bíróságnak elsődlegesen abban a kérdésben kellett állást foglalnia, hogy a felperes által megsértettként jelölt és az Alkotmányban rögzített jog személyhez fűződő jognak minősül-e.

A Ptk. 75. § (1) bekezdése általános védelemben részesíti a személyiségi jogokat, amikor kimondja, hogy a személyhez fűződő jogokat mindenki köteles tiszteletben tartani, e jogok a törvény védelme alatt állnak. A törvény a személyhez fűződő jogok védelmét nem szűkíti le egyes személyiségi jogokra, hanem védelmet nyújt mindenfajta személyiségi jogsérelemmel szemben. A Ptk. e rendelkezése valamennyi, így az általa külön nem nevesített személyiségi jogokat is polgári jogi védelem alá vonja. A Ptk. által oltalmazott, de külön meg nem nevezett személyiségi jogok alapvetően az Alkotmányból vezethetők le.

A személyhez fűződő jogokkal kapcsolatban felmerülő rendkívül nagy jelentőségű kérdés, hogy hogyan alakul az egyes személyhez fűződő jogoknak az Alkotmányban biztosított alapjogokhoz való viszonya. Az Alkotmány elsődleges rendeltetése ugyanis az, hogy alapul szolgáljon az alapvető jogokról (és kötelességekről) szóló törvényhozásnak. Az itt szabályozott jogok tágabbak a személyiségi jogoknál, azokat az alapvető politikai, gazdasági, kulturális és szociális jogokat is rögzíti, amelyek nem személyiségi jogok.

Az alapjogok alkotmányos védelme egyrészt absztrakt, az állam jogalkotó hatalmának gyakorlásával kapcsolatos, másrészt egyéni, az autonómiát oltalmazó védelem, amely körbe a konkrét jogvédelmi eszközök alkalmazása tartozik. Az egyéni alapjogvédelem leglényegesebb területe a bírósági jogalkalmazás, amelynek során a személyiségi alapjogok védelme is megvalósul.

A személyhez fűződő jog fontos jellemzője a jog személyessége, hiszen a személyiségi jog a személyiséget védi, a polgári jogi eszközöket igénybe venni csak a személyiség sérelme esetén lehet. A személyiségi jog sérelmét pedig akkor kell megállapítani, ha az emberi személyiség életminőségét éri támadás, ha a személyt megfosztják valamely, ezt az életminőséget biztosító feltételtől.

Nem lehet ezért valamennyi, az Alkotmány által az alapvető jogokról szóló fejezetében meghatározott jogosítványhoz hozzárendelni a polgári jogi személyiségvédelmet. A személyhez fűződő jogok nem terjeszthetők ki minden alkotmányos alapjogra, a polgári jogi személyiségvédelem köre nem azonos az alkotmányos alapjogok katalógusával.

Az alkotmányjog feladata az alapvető jogok megállapításával a törvényhozás és a jogalkalmazás kötelességének meghatározása. Az Alkotmányban rögzített alapjogok biztosítása és egyúttal a jogok megsértésének orvoslását szolgáló eljárás meghatározása az állam kötelessége. Az alkotmányos alapjogoknak itt megfogalmazott területéhez külön törvények kapcsolódnak.

A felperes által vagyoni és nem vagyoni kárigénye jogalapjaként megjelölt, az Alkotmány 18. §-ában mindenkit megillető jogként nevesített egészséges környezethez fűződő jog - a Magyar Köztársaság, az állam feladataként, kötelességeként megfogalmazott - alkotmányos alapjog, azonban nem személyhez fűződő jog.

Az Alkotmánybíróság az Alkotmány 18. §-ának értelmezésére irányadó 28/1994. (I.20.) határozatában kifejtettek is azt támasztják alá, hogy ezen, a Magyar Köztársaság által

elismert és érvényesített alapjog nem alanyi alapjog, alanya a határozat megfogalmazása szerint legfeljebb az emberiség, a természet lehetne. Azt a hiányt, hogy e jognak nincs hagyományos értelemben vett alanyi jogi oldala, az állam életvédelmi, környezetvédelmi kötelezettségei pótolják. Az Alkotmánybíróság e határozatának a III. 2. c) pontjában kifejti, hogy míg a szintén mindenkit megillető szociális jogok megvalósítása során az érvényesítésüket szolgáló alanyi jogok konkrét jogosultjai meghatározhatók, ezzel szemben a környezetvédelemhez való jog elsősorban önállósult és önmagában vett intézményvédelem (III.3.), azaz olyan sajátos alapjog, amelynek az objektív, intézményvédelmi oldala a túlnyomó és meghatározó.

A környezethez való jog az állam környezetvédelemre vonatkozó kötelességei teljesítésének garanciáit emeli az alapjogok szintjére, beleértve a környezet elért védelme korlátozhatóságának feltételeit is. A határozat szerint a környezethez való jog érvényesítéséhez a törvényhozónak kell alanyi jogokat alapítania (III. 3. a) pont), jelenleg azonban ezek jellemzője, hogy többnyire csupán közvetetten függnek össze a környezetvédelemmel. A környezeti károk megtérítésére vonatkozó polgári jogi igény például közvetlenül orvosolhatja a tulajdonjog sérelmét. A legszorosabb kapcsolat az élethez való joggal áll fenn, a környezethez való jog valójában az élethez való jog objektív intézményvédelmi oldalának egyik részeként az emberi élet természeti alapjainak a fenntartására vonatkozó állami köteletséget nevesíti külön alkotmányos jogként, biztosítva az emberi élethez való jog érvényesülésének fizikai feltételeit. (III. 3. c) pont)

Az egészséges környezethez fűződő jogra az Alkotmánybíróság határozatában kifejtettekkel összhangban több bírósági eseti döntés is csak a környezetet veszélyeztető tevékenységgel (autópálya üzemeltetéssel) a károsult vagyonában okozott (ingatlan értékének csökkenése) vagyoni kárral, illetve az ügyész által a Tvtv. 81. § (4) bekezdése alapján érvényesített közérdekű keresettel kapcsolatban, és nem a Ptk. szerinti személyiségvédelmi jogkövetkezmények alkalmazhatóságával összefüggésben hivatkozik. [BDT.2002.579., BDT.2007.1565.]

A kifejtettekből következően tehát az egészséges környezethez való jog a jelenleg hatályos jogrendszer szerint nevesítve, önállóan egyetlen jogalanyt, így a felperest sem illeti meg, az azzal közvetett kapcsolatban álló élethez való jog pedig, bár az személyhez fűződő jog, kizárólag az emberrel mint természetes személlyel hozható összefüggésbe, az ugyanis feltételezi a biológiai létet, ekként a jogi személy felperes esetében annak sérelme fogalmilag kizárt.

A fellebbezési érvelés miatt - noha erre az elsőfokú bíróság is kitért - az ítéletábra is indokoltnak tartja annak hangsúlyozását, hogy a keresetösségi jog nem azonos a perindítási (kereseti) joggal. A perindítási (kereseti) jognak - a Pp. 3. § (1) bekezdés megfogalmazása ellenére - csak a perbeli jogképesség az előfeltétele, a vitában való érdekelttség azonban nem. A perbeli legitimáció csak kivételesen eljárásjogi kérdés, mégpedig a Pp. 130. § (1) bekezdés g) pontja szerinti esetekben, vagyis akkor, ha a pert nem a jogszabályban erre feljogosított személy indítja, vagy ha a per csak jogszabályban meghatározott személy ellen indítható és a felperes ezt a személyt felhívás ellenére nem vonta perbe.

Ezzel szemben a keresetösségi jog mint igényérvényesítési jogosultság, azaz a perbeli legitimáció (ügylegitimáció, legitimatio ad causam), a perindítási jog, illetve a perképesség fogalmain kívül eső, alapvetően anyagi jogi kérdés, amely a fél és a per tárgya közötti anyagi jogi kapcsolatra (jogviszonyra), a félnek a vitában való anyagi jogi érdekeltiségére vonatkozik, vagyis azt jelenti, hogy felperest megilleti a keresettel érvényesített jog az alperessel szemben. A perbeli legitimáció a jogvita érdemére tartozó kérdés, hiánya esetén a kereset ítélettel való elutasításának van helye.

A fentiekre tekintettel tehát az elsőfokú bíróság helyesen foglalt állást abban a kérdésben, hogy a felperes az általa hivatkozott alkotmányos jognak nem jogosultja, ezért nincs keresetösségi joga annak megsértésére hivatkozással a kért polgári jogi jogkövetkezmények érvényesítésére.

Arra helytállóan hivatkozik a felperes a fellebbezésében, hogy a keresetben tévesen megjelölt jogcím nem köti a bíróságot. Bár a felek rendelkezési jogából fakadóan a Pp. 3. §-ának (2) bekezdése eljárásjogi alapvető szinten tartalmazza a kérelemhez kötöttséget, a 215. § pedig tiltja, hogy a bíróság túlerjeszkedjen a kereseti kérelmen, illetőleg az ellenkérelmen, e korlátok csak a keresetben megjelölt összecszerűségekre (mennységekre) vonatkozóan érvényesülnek töretlenül a bírói gyakorlatban, a jogalap (jogcím) vonatkozásában nem. Abban az esetben ugyanis, ha a fél által előadott tények valónak bizonyulnak, és ezek a kereseti követelést a keresetben megjelölttől eltérő jogcímen megalapozzák, a bíróság eltérhet a tévesen megjelölt jogcímtől, a keresetet az azonos ténybeli alapon nyugvó más jogcím alapján elbírálhatja.

A felperes által a keresetlevelében előadott ténybeli alap azonban eltért a szerződésen kívüli kártérítés Ptk. 339. §-ában szabályozott ténybeli alapjától. A felperes ugyanis kizárólag a Ptk. 75. §-án alapuló jogcímre hivatkozással, ekként az objektív személyiségvédelmi eszköz érvényesítésével egyidejűleg terjesztette elő a kártérítési igényét, amelynek ezért a ténybeli alapjához tartozott a személyhez fűződő jog sérelme is. A személyiségi jogsérelem hiánya ennél fogva eleve kizárta a kártérítési felelősséget, ezért az elsőfokú bíróság a kereset megalapozottságát a teljesen más ténybeli alapon és annak megfelelő jogalapon nyugvó deliktualis kárfelelősség jogcímén nem bírálhatta el. A másodfokú eljárásban pedig az eltérő jogcím megjelölése a Pp. 247. §-ának (1) bekezdése szerint meg nem engedett keresetváltoztatásnak minősül.

A fellebbezés arra helytállóan hivatkozik, hogy az elsőfokú bíróság a beavatkozás megengedése iránti kérelemről a Pp. 56., illetve a 212. § (1) bekezdésébe ütköző módon döntött az ítéletében, ugyanis egyfelől a beavatkozás megengedése tárgyában végzésben kell dönten, másfelől a beavatkozást elutasító végzés fellebbezhető, ezért a kérelem jogerős elintézéséig a beavatkozni szándékozót az elsőfokú eljárásban való részvétel jogától megfosztani nem lehet.

A jelzett eljárási szabálysértés azonban nem alapozza meg az elsőfokú bíróság ítéletének a Pp. 252. § (2) bekezdése szerinti hatályon kívül helyezését, mert az ítélet ellen a beavatkozó nem élt fellebbezéssel, és ennek hiányában az nem tekinthető olyan lényegesnek, amely miatt szükséges volna a tárgyalás megismétlése.

Az elsőfokú bíróság a fenti indokokra figyelemmel a perbevitte igényről, az alperes védekezése tükrében és a vonatkozó anyagi és eljárási jogszabályok alapján megalapozottan döntött, ezért a felperes fellebbezésében kifejtettek jogszabálysértés megállapítására nem voltak alkalmasak.

Alapos azonban az alperes elsőfokú bíróság ítéletének perköltségre vonatkozó rendelkezését sérelmező csatlakozó fellebbezése. Az alperes az elsőfokú eljárásban csatolta jogi képviselőjének eseti megbízási szerződését, mely szerint az ügyvédi munkadíj az elsőfokú eljárásban a pertárgy értékének 5 %-a, a másodfokú eljárásban pedig ennek 50 %-a. Az alperes jogi képviselője a kereset érdemét is érintő írásbeli védekezést terjesztett elő, ellenkérelme indokai alátámasztására iratokat csatolt, megjelent a tárgyaláson, ott érdemben nyilatkozott, munkadíját a megbízási szerződés szerint kérte általános forgalmi adóval növelten megállapítani.

A 410 000 000 forint pertárgyértékű perben az elsőfokú bíróság a pernyertes alperes képviselőjét ellátó ügyvédi munkadíjának 600 000 forintban történő megállapítását a 32/2003. (VIII.22.) IM rendelet (R.) felhívásán túl nem indokolta meg. Az R. 2. §-ának (2) bekezdése ugyan lehetőséget ad arra, hogy a bíróság indokolt esetben a kikötött munkadíj összegét is mérsékelje, ha az nem áll arányban a pertárgy értékével vagy a ténylegesen elvégzett ügyvédi tevékenységgel. A bíróság azonban e döntését indokolni köteles.

A pernyertes felet képviselő ügyvéd munkadíja mértékének számításakor a bírói gyakorlat - az IM rendelet rendelkezéseinek megfelelően - a mérlegelés fő szempontjának a pertárgy értéket tekinti, és ennek keretében veszi figyelembe az adott ügy jellegét, az ügyvéd által kifejtett munkát, a jogi megítélés nehézségének a fokát, az előterjesztett beadványok terjedelmét és mennyiségét, a tárgyalásokon való részvételt.

Mindezek figyelembevételével az ítélet tábla álláspontja szerint az elsőfokú bíróság az alperest megillető ügyvédi munkadíj összegét helytelenül állapította meg, az még a díjmegállapodás hiányában irányadó R. 3. § (2) bekezdésének c) pontjában minimumösszegként megjelölt 1 000 000 forint összeget sem érte el. Az ítélet tábla szerint a jelen, alapos felkészültséget igénylő ügyben a rendkívüli pertárgyérték miatt továbbá egyfelől az ügyvédi műhiba kockázatát is mérlegelni kellett, de azt sem lehetett figyelmen kívül hagyni, hogy a per már az első tárgyaláson befejeződött.

A kifejtettekre tekintettel az ítélet tábla az elsőfokú bíróság ítéletét a perköltségre vonatkozó rendelkezés ügyvédi munkadíj összegét érintő részében a csatlakozó fellebbezési kérelemnek megfelelően megváltoztatta.

A felperes fellebbezése eredménytelen, az alperes csatlakozó fellebbezése eredményes volt, ezért a Pp. 78. § (1) bekezdése alapján a felperes köteles az alperes részére fellebbezési eljárási költség megfizetésére, amely - az alperes képviselőjére vonatkozó eseti megbízási szerződés szerint - az elsőfokú eljárásra megállapított munkadíj 50 %-a és 28 065 forint útiköltség.

Süliné dr. Tózsér Erzsébet sk. a tanács elnöke, Dr. Kocsis Ottília sk. előadó bíró,
Dr. Veszprémy Zoltán sk. bíró

A kiadmány hiteléül:

- kiadó -